

someturva

Somehäirintä ja verkkorikollisuus kouluyhteisöjen haasteena

Someturvan vuosiraportti 2024

Julkaisupäivä 23.1.2025

Sisältö:

1 Alkusanat

2 Verkossa kohdattu häirintä ja kiusaaminen

2.1 Ennätysmäärä avunpyyntöjä	4
2.2 Yhä nuoremmat tarvitsevat apua	5
2.3 Suosituimmat somealustat: WhatsAppin osuus nousussa	6
2.4 Rikoksen uhka entistä useammassa tapauksessa	9
2.5 Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset	11

3 Somen ongelmat kuormittavat koulun arkea

3.1 Toinen osapuoli tunnetaan usein koulusta	13
3.2 Loukkaava ja intiimi kuvamateriaali	14
3.3 Arvaa kuka -tilit ja muut asiattomat sometilit	15
3.4 Pahoinpitely- ja alustusvideot	16
3.5 Seksuaalinen häirintä ja WhatsApp-ryhmät	17

4 Someturvan tarjoama apu

4.1 Apua on helppo pyytää nimettömästi	18
4.2 Moniammatillinen tiimi auttaa nopeasti	19
4.3 Lopputuloksena parempaa vointia ja ratkottuja tilanteita	20

5 Ikäkohtaiset havainnot tapauksista

5.1 Alakouluikä 7–12-vuotiaat	21
5.2 Yläkouluikä 13–15-vuotiaat	23
5.3 Toisen asteen opiskelijat 16–20-vuotiaat	25
5.4 Opettajien ja koulun muun henkilökunnan avunpyynnöt kasvussa	27
5.5 Oppijoiden huoltajat	30

6 Tietoa Someturvasta

6.1 Turvaa ja tukea somessa tapahtuviin rikoksiin ja kiusaamiseen	31
6.2 Someturvalliset kunnat (23.01.2025)	32

1 Alkusanat

Tämä vuosiraportti, jonka julkaisemme verkkohäirinnän ensiapuyksikön koulumaailmaan liittyvistä tapauksista on kolmas laatuaan. Päätimme jo kesällä 2024, että julkaisemme raportin aikaisemmin, heti vuoden vaihteen jälkeen, jotta tuorein tieto palvelee paremmin päättäjiä ja kouluja. Vuonna 2024 somen erilaiset ilmiöt tulivat näkyviksi verkkohäirinnän ensiapuyksikölle ja olemme tiedottaneet niistä laajaa asiakaskuntaamme sekä koulujen johtoa. Viime vuoden someturvallisuutta koettelivat pahoinpitely- ja alistusvideot sekä kouluihin liittyvät asiattomat Tiktok-tilit. Tapaukset kasvoivat määrällisesti erityisesti alakoululaisten keskuudessa. Opetushenkilöstön ilmoittamien tapausten määrä lähes tulkoon kaksinkertaistui. Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset eivät vähentyneet, vaan kasvoivat esimerkiksi alakouluikäisten ilmoittamisissa tilanteissa.

Vuoden aikana saimme kouluttaa kymmeniä tuhansia oppilaita, opettajia, huoltajia ja koulujen johtoa läpi Suomen. Olemme syvästi kiitollisia mahdollisuudesta käydä aitoa ja avointa keskustelua somen turvallisuuteen liittyen. Kesäkuussa Someturvalle myönnettiin luotetun ilmoittajan asema, mikä mahdollistaa sen, että voimme omalta osaltamme olla ilmoittamassa laittomasta sisällöstä suoraan alustoille. Tämä parantaa käyttäjiemme mahdollisuuksia karsia somerikosten haittavaikutuksia.

“Somealustojen muutokset vaikuttavat siihen, millaiseen käsitykseen maailmasta nuoret sukupolvet nojautuvat.”

Vuosi 2025 on alkanut somekentällä voimallisesti. Yhdysvaltalaiset teknologiajätit ovat tehneet palveluihinsa näkyviä muutoksia, jotka heikentävät käyttäjien koettua turvallisuutta sekä mahdollistavat valheellisen tiedon ennätysmäisen leviämisen. Alustat puolustavat toimiaan sananvapauteen perustuen, mutta samalla hämmentävät algoritmiansa toimintaa. Uhkana on, että yhä radikaalimmat sisällöt nousevat algoritmien suosioon, mikä johtaa siihen, että vain osa äänistä pääsee kuuluviin ja todellisuudessa sananvapaus kapenee. Somealustojen muutokset vaikuttavat siihen, millaiseen käsitykseen maailmasta nuoret sukupolvet nojautuvat. Kun nuorten tärkein uutisten lähde ja hakukone on some (“Tiktok on noussut nuorten tärkeimmäksi uutiskanavaksi”, Uutismedialiitto 29.1.2024), on vaikea ymmärtää saatika hallita sitä, minkälaisista sisällöistä käyttäjät päätyvät pitämään oikeana tietona.

Somealustojen huolestuttavaan kehityssuuntaan on herätty niin Euroopan unionissa kuin paikallisesti Suomessakin. Perusopetuslain mahdollinen muutos, joka helpottaa oppijoiden puhelimen hallintaa koulupäivän aikana on iso osa asenneilmapiirin muutosta. Kasvattajina meidän on tärkeää pitää yllä keskustelua somen turvallisuudesta ja sen vaikutuksista koko yhteiskuntaan. Uusi vuosi on käänteentekevä, mutta me olemme Someturvalla sitoutuneita olemaan luotettavin kumppani koulujen turvallisuuden johtamisessa.

Suvi Uski
Someturvan toimitusjohtaja
ja sometohtori

Kaisa Rissanen
Someturvan ensiapuyksikön
johtaja ja juristi

2 Verkossa kohdattu häirintä ja kiusaaminen

2.1 Ennätysmäärä avunpyyntöjä

Someturvan ensiapuyksikössä verkkohäirintää kokeneita auttavat verkkohäirintään erikoistuneet juristit, sosiaalipsykologit ja psykologit. Apua annetaan monenlaisiin somessa ja verkossa kohdattuihin vaikeisiin tilanteisiin. Someturvan ensiapuyksikkö on vuonna 2024 suojannut lapsia ja nuoria sekä koulun henkilökuntaa yli 40 paikkakunnalla ja mahdollistanut heille matalan kynnyksen asiantuntija-avun someen tai nettiin liittyvissä kiusaamis- ja häirintätilanteissa.

Vuonna 2024 Someturva sai ennätysmäärän avunpyyntöjä. Tämä vuosiraportti perustuu 1057 tapaukseen, joissa ensiapuyksikön asiantuntijat auttoivat oppilaita, opiskelijoita, heidän huoltajiaan sekä heidän parissaan työskenteleviä ammattilaisia, kuten opettajia, rehtoreita ja oppilashuollon edustajia. Vuoden 2024 tapauksista koottu tilastotieto antaa ajantasaisen kuvan siitä, minkälaista häirintää ja kiusaamista suomalaiset lapset ja nuoret sekä koulun henkilökunta kohtaavat somessa ja verkossa.

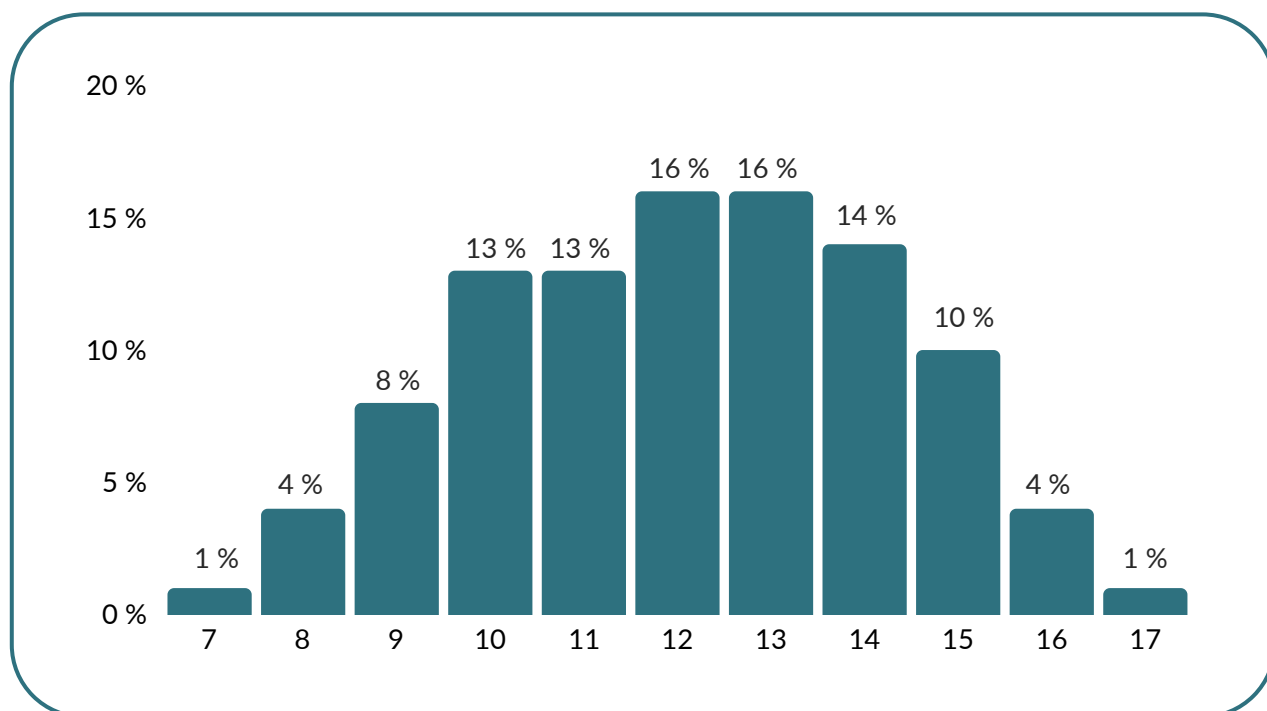
2.2 Yhä nuoremmat tarvitsevat apua

Vuonna 2024 saimme avunpyyntöjä yhä nuoremmilta lapsilta ja nuorilta. Eniten tapauksia tuli 13-vuotiailta. Erityisesti 8-12-vuotiaat pyysivät kuitenkin apua selvästi enemmän kuin vuonna 2023, mikä kasvatti tämän ryhmän suhteellista osuutta kaikista ilmoituksista. Tämän myötä avunpyytäjien mediaani-ikä laski tilastoissamme ensimmäistä kertaa alle 13 ikävuoden. Tapausten mediaani-ikä oli 12 vuotta.

Verkossa ja sosiaalisessa mediassa kohdatut ongelmat mielletään usein koskettavan yli 13-vuotiaita, koska useimpien suosituimpien sovellusten ikäraja on 13 vuotta. Vuoden 2024 tapausten ikäjakauma kuitenkin osoittaa, että ongelmat ulottuvat laajalti myös alakouluikäisten lasten elämään. Tämä korostaa tarvetta tukea yhä nuorempia lapsia verkkoympäristössä. Tarkastestellemme tapausten erityispiirteitä kussakin ikäryhmässä tarkemmin luvussa 5.

12

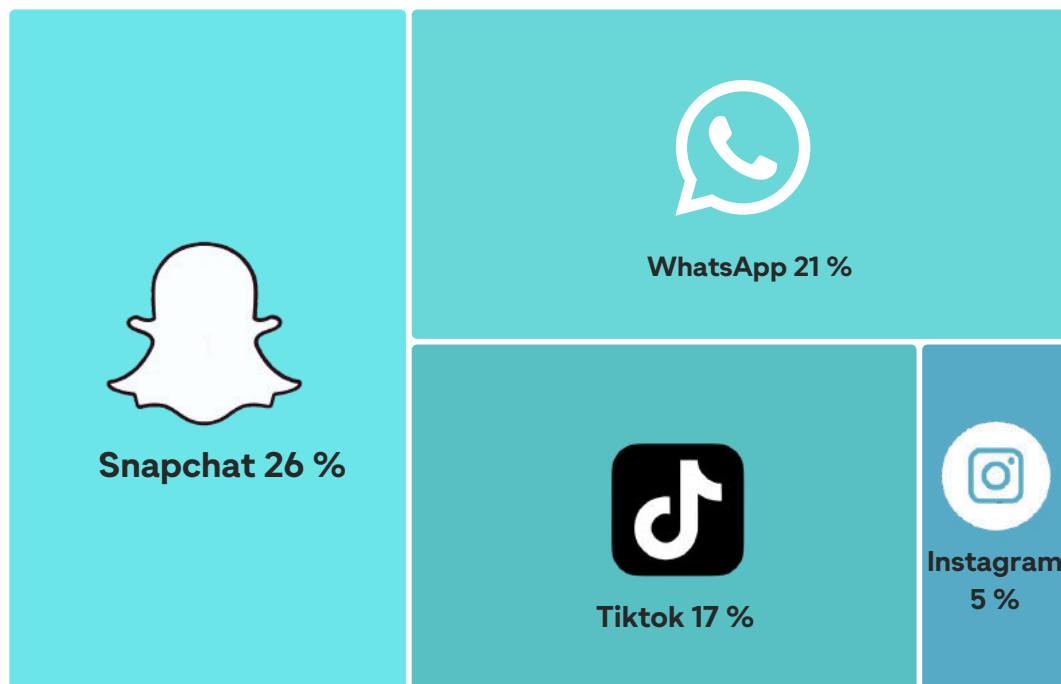
**Tapausten
mediaani-ikä
oli 12 vuotta.**

Kuva 1. Alaikäisiä koskevien tapausten ikäjakauma. Huomattavaa on, että Someturvan yhteistyökunnissa eri ikäluokat ovat eri tavoin edustettuna. Ikäjakauma ei ole siis koko joukkoa edustava.

2.3 Suosituimmat alustat: WhatsAppin osuus nousussa

Vuonna 2024 yleisimmät sovellukset tapauksissamme olivat Snapchat (26 %), WhatsApp (21 %), Tiktok (17 %) ja Instagram (5 %). Erityisesti Whatsappin osuus nousi edellisvuodesta (osuus 16 % vuonna 2023). Snapchat on aiempien vuosien tapaan yleisin sovellus tapauksissamme.

Kuva 2. Yleisimmät sovellukset tapauksissa.

Snapchat

Snapchatissa kohdataan paljon kiusaamista ja uhkailua, mutta verrattuna muihin alustoihin lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset korostuvat. Tapauksissa, jotka olivat tapahtuneet Snapchatissa, oli 32 %:ssa voinut tapahtua kunnianloukkaus ja 9 %:ssa laiton uhkaus. Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten osuus rikostapauksista oli lähes 25 %.

WhatsApp

Vuonna 2024 WhatsApp nousi Tiktokin ohi toiseksi yleisimmäksi alustaksi Someturvaan ilmoitettujen tapausten osalta. Tätä saattaa osittain selittää se, että vuonna 2024 alakouluikäisten osuus avunpyytäjistä kasvoi. WhatsApp on tyypillisesti alusta, jota myös alakouluikäiset käyttävät. Kuten tilastoistamme näkee, kyseessä ei kuitenkaan ole muihin alustoihin verrattuna turvallisempi sovellus.

Vuoteen 2023 verrattuna WhatsAppissa tehtiin huomattavasti enemmän kunnianloukkauksia, joiden osuus tapauksista oli 41 %:ia. WhatsAppissa korostuivat erilaiset kiusaamistapaukset, jotka olivat tapahtuneet joko yksityisviestein tai WhatsApp-ryhmissä. Myös WhatsAppin kanavat nousivat uudeksi alustaksi kunnianloukkauksille, kiusaamiselle sekä luvattomalle kuvien ja videoiden jakamiselle.

Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten prosentuaalinen osuus (16 %) WhatsAppiin liittyvissä tapauksissa on pysynyt lähes samalla tasolla edellisvuoteen verrattuna. Määrällisesti näiden tapausten lukumäärä on kuitenkin kaksinkertaistunut. WhatsAppissa alaikäiset kohtaavat seksuaalista sisältöä WhatsApp-ryhmissä, minkä lisäksi WhatsAppista on ilmoitettu tilanteita, joissa esimerkiksi avunpyytäjälle tuntematon henkilö lähestyy lasta suoraan yksityisviestein.

Tiktok

Hyvin monet avunpyynnöt ovat liittyneet Tiktokiin. Sovelluksen rikostapauksissa 52 %:ssa oli kyse kunnianloukkauksesta, 12 %:ssa yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä ja 6 %:ssa identiteettivarkauksesta. Tiktokin avunpyynnöissä korostuu kaksi ilmiötä: kuvien ja videoiden jakaminen ilman lupaa sekä koululaisista tehty asiattomat sometilit. Kumpaankin pureudumme tarkemmin kappaleessa 3, jossa avaamme erityisesti kouluarkea kuormittaneita someilmiöitä.

WhatsApp-kanavat

- WhatsApp otti vuonna 2023 käyttöön uuden ominaisuuden, WhatsApp-kanavat. Kanavat yleistyivät suomalaisten lasten ja nuorten käytössä vuoden 2024 aikana.
- Kanavat ovat julkisia eli kuka tahansa WhatsApp-käyttäjä voi nähdä tai seurata toisen kanavaa. Kanavan julkisuutta ei pysty rajoittamaan.
- Kanavat luovat haasteen lasten ja nuorten yksityisyydelle. Moni saattaa jakaa kanavalla harkitsemattomasti omia tai toisen henkilökohtaisia tai yksityisiä tietoja tulematta ajatelleeksi, että tiedot saattavat näkyä kenelle tahansa WhatsApp-käyttäjälle. Lisäksi kanavilla on kohdattu kiusaamista.
- Lue lisää Someturvan asiantuntijoiden artikkelista [täällä](#).

Instagram

Avunpyynnöistä 5 % liittyi Instagramiin. Kunnianloukkaus oli sovelluksessa edelleen yleisin rikosnimike 35 %:in osuudella. Muita yleisiä rikoksia olivat lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset (20 %), identiteettivarkaus (12 %) ja laiton uhkaus (8 %). Instagram-tapauksissa pyydettiin apua muun muassa loukkaaviin kommentteihin, tarinassa jaettuun uhkaavaan tai loukkaavaan sisältöön, valeprofiileihin sekä muista koululaisista tehtyihin asiattomiin sometileihin.

Muut alustat: Pelit, Jodel, Telegram ja Capcut

Suosituimpien sovellusten lisäksi häirintää ja kiusaamista oli tapahtunut myös muun muassa nuorten suosimissa peleissä (esim. Fortnite, League of Legends, Dota 2 ja Roblox), Discordissa, Youtubessa ja Jodelissa.

Vuoteen 2023 verrattuna Jodeliin liittyvien tapausten osuus nousi ja ylitti Facebookiin liittyvien tapausten määrän. Jodel-tapausten määrän nousu vuonna 2024 johtuu osittain siitä, että toisen asteen opiskelijoita on tullut entistä enemmän Someturvan avun piiriin. Näissä tapauksissa on usein kyse valheiden levittämisestä, kiusaamisesta tai henkilöön kohdistuvista loukkaavista kommentteista. Anonyymi ympäristö voi myös rohkaista levittämään huhuja ja valheita, jotka voivat nopeasti levitä käyttäjäkunnan keskuudessa.

Myös Telegram-tapausten määrä yli kolminkertaistui edellisvuodesta. Telegramin tapaukset olivat lähes aina todella vakavia. Tapauksissa havaittiin erityisesti alustus- ja väkivaltavideoiden sekä pornografisen materiaalin levittämistä Telegram-ryhmissä ja koulukiusaamista.

Vuonna 2024 Someturva käsitteli myös ensimmäistä kertaa Capcut-sovellukseen liittyviä tapauksia. Capcut on suosittu videoeditointisovellus, jonka avulla käyttäjät voivat luoda ja muokata videoita suoraan puhelimellaan. Capcutin omistaa kiinalainen ByteDance, joka omistaa myös Tiktokin. Sovelluksessa liikkuu runsaasti häiritsevää ja lapsille sopimatonta sisältöä, jota ei riittävästi moderoida. Lisäksi sovellusta voidaan käyttää kiusaamis- ja uhkailutarkoituksessa, esimerkiksi tekemällä loukkaavia tai pelottavia videoita, joita jaetaan sosiaalisen median alustoilla. Tämä tekee sovelluksesta erityisen haastavan lasten ja nuorten turvallisuuden näkökulmasta.

2.4 Rikoksen uhka entistä useammassa tapauksessa

Someturvan asiantuntijat arvioivat 83 %:ssa vuoden 2024 tapauksista kyseessä olleen joko rikos (34 %) tai sen uhka (49 %). Rikoksen uhka tarkoittaa, että tilanteessa arvioitiin olevan rikoksen piirteitä, mutta apua saatiin ennen kuin tilanne oli eskaloitunut rikokseksi.

Verrattuna vuoteen 2023 rikoksen uhka -tapausten osuus kasvoi 10 % ja rikostapausten osuus pieneni 7 %. Vuonna 2024 asiantuntijatiimimme pääsivät yhä useammin auttamaan tilanteisiin varhaisessa vaiheessa. Vaikka rikostapausten osuus pieneni, yhä useammassa tapauksessa oli kuitenkin kyse rikoksesta tai sen uhasta. Näiden tapausten yhteenlaskettu osuus nousi edellisvuodesta 3 prosenttiyksikköä. Tämä tarkoittaa, että tapauksia, joissa ei asiantuntijan arvion mukaan ollut kyse edes rikoksen uhkasta, oli entistä vähemmän.

83 %

Tapauksista täyttää rikoksen tunnusmerkistön tai tapauksessa on rikoksen uhka

Tapauksissa tehty oikeudelliset arviot ovat juristin tekemiä ja perustuvat aina käyttäjän kertomukseen. Alla on eritelty yleisimmät rikosnimikkeet rikoksen tunnusmerkistön täyttäneissä tapauksissa. Yhdessä tapauksessa on voinut tulla kyseeseen useampi rikosnimike.

Yleisimmät rikosnimikkeet rikostapauksissa

% kertoo kuinka suureen osaan rikostapauksista kyseinen nimike soveltui

Kunnianloukkaus 45 %

Esimerkiksi toisen halventamista, tarkoituksellista nöyryyttämistä tai valheiden levittämistä.

Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset 38 %

Esimerkiksi seksuaalissävytteisiä viestejä, ehdotuksia, kiristämistä tai painostamista seksuaalisiin tekoihin tai alastonkuvien levittelyä. Pitää sisällään useamman rikosnimikkeen, kuten seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen.

Laiton uhkaus 19 %

Esimerkiksi väkivallalla tai jopa tappamisella uhkailua ja pelottelua.

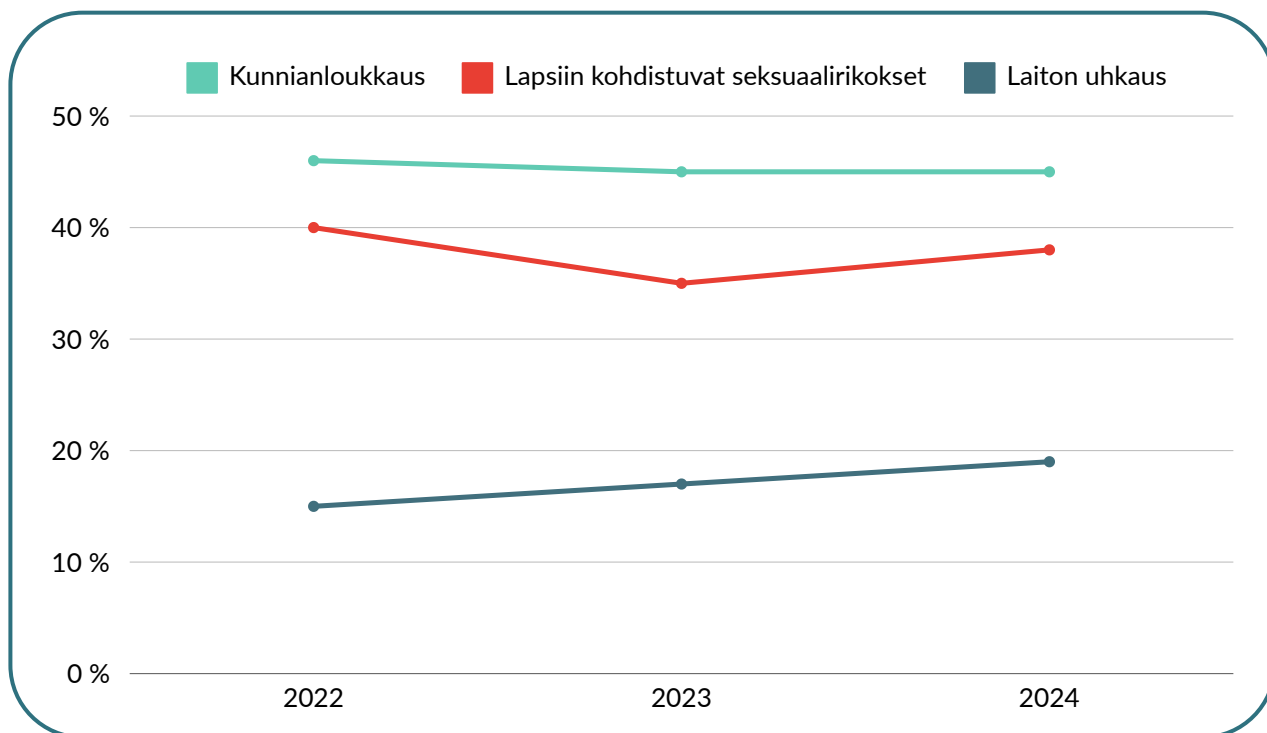
Vastaavasti kuin edeltävänä vuonna, myös vuonna 2024 yleisin rikosnimike oli kunnianloukkaus. Kunnianloukkaus oli tapahtunut 45 %:ssa rikostapauksista. Kunnianloukkaus tulee usein kyseeseen kiusaamistyyppisissä tilanteissa, kuten toisen oppilaan tai koulun henkilökunnan jäsenen halventamisessa, nöyryyttävien videoiden tai kuvien jakamisessa tai tahallisessa valheiden levittämisessä.

Rikostapauksissa toiseksi yleisin kategoria oli lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset. Rikoksen tunnusmerkistön täyttävistä tapauksista 38 %:ssa oli kyse lapseen kohdistuvasta seksuaalirikoksesta. Prosenttiosuus on noussut 3 prosenttiyksikköä edellisvuodesta. Alaikäiset kohtaavat verkossa valtavasti seksuaalista ahdistelua ja väkivaltaa, kuten ahdistelevia yhteydenottoja, intiimeillä kuvilla kiristämistä tai intiimien kuvien levittelyä.

34 %

Tapauksista täyttää rikoksen tunnusmerkistön

Kolmanneksi yleisin rikosnimike oli laiton uhkaus. Laittoman uhkauksen prosenttiosuus, 19 %, on noussut kaksi prosenttiyksikköä edellisvuodesta. Tämä kuvaa sitä, että yhä useampaan tapaukseen on liittynyt esimerkiksi väkivallalla tai jopa tappamisella uhkailua ja pelottelua. Alla oleva kuvaaja näyttää, miten uhkaukset ovat lisääntyneet tasaisesti Someturvan vastaanottamissa tapauksissa vuodesta 2022 alkaen, jolloin rikosnimikkeen prosentuaalinen osuus rikostapauksista oli 15 %.

Kuva 3. Yleisimmän kolmen rikosnimikkeen prosentuaalisen osuuden kehittyminen. Yhteen tapaukseen on voinut soveltua monta rikosnimikettä, mikä vuoksi prosenttiosuus ylittää 100%.

2.5 Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset

Vuonna 2024 rikostapauksista 38 %:ssa oli Someturvan asiantuntijoiden arvion mukaan kyse jostakin lapseen kohdistuvasta seksuaalirikoksesta. Hälyttävää on, että lapsiin kohdistuvat rikokset korostuvat erityisesti alakouluikäisten rikostapauksissa. Kuten edellisvuonna, vuonna 2024 alakouluikäisten ilmoittamista rikostapauksista lähes puolet (46 %) oli lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia.

Seksuaalisia kuvia, taivuttelua ja alastonkuvilla kiristämistä

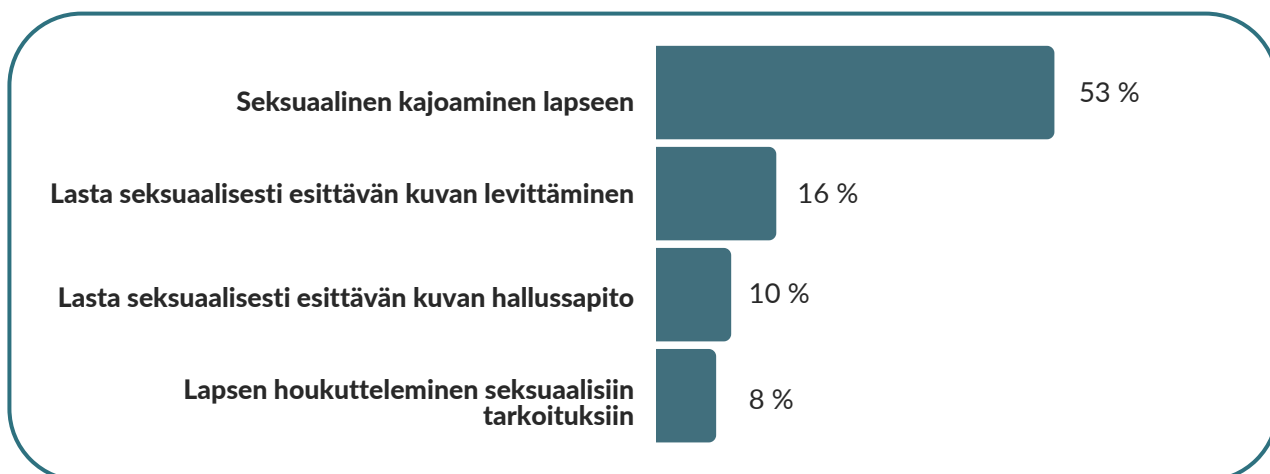
Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten kategoriaan on yhdistetty useampi rikosnimike. Vuonna 2024 kategorian yleisin rikosnimike oli seksuaalinen kajoaminen lapseen, josta rikoslain mukaan on kyse, kun joku tekee alle 16-vuotiaalle lapselle seksuaalisen teon tai saa lapsen ryhtymään seksuaaliseen tekoon ja teko on omiaan vahingoittamaan lapsen kehitystä. Tämän rikoksen ulkopuolelle jäävät sukupuoliyhteydet lapsen kanssa.

Jo lapselle lähetetyt seksuaalissävytteiset viestit, kuten kuvat sukupuolielimestä tai pornografiset videot, voivat olla seksuaalinen kajoaminen lapseen. Toisaalta tämän rikosnimikkeen alla voi olla esimerkiksi tilanteita, joissa lapsi on saatu lähettämään itsestään seksuaalista materiaalia. Astetta lievemmät tilanteet, joissa teko jää pelkän ehdotuksen tasolle, voivat olla joko tämän rikoksen yritys tai lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin.

Seksuaalinen kajoaminen lapseen tuli kyseeseen myös tilanteissa, joissa alle 16-vuotias avunpyytjä taivuteltiin lähettämään alastonkuvia itsestään ja alastonkuvilla kiristettiin joko rahaa tai lisää arkaluonteista materiaalia. Tämä ns. "sextortion" -ilmiö näkyi vuoden 2024 tapauksissa ja yleistyi erityisesti toisen asteen opiskelijoilla.

38 %

Rikostapauksista oli kyse lapseen kohdistuvasta seksuaalirikoksesta

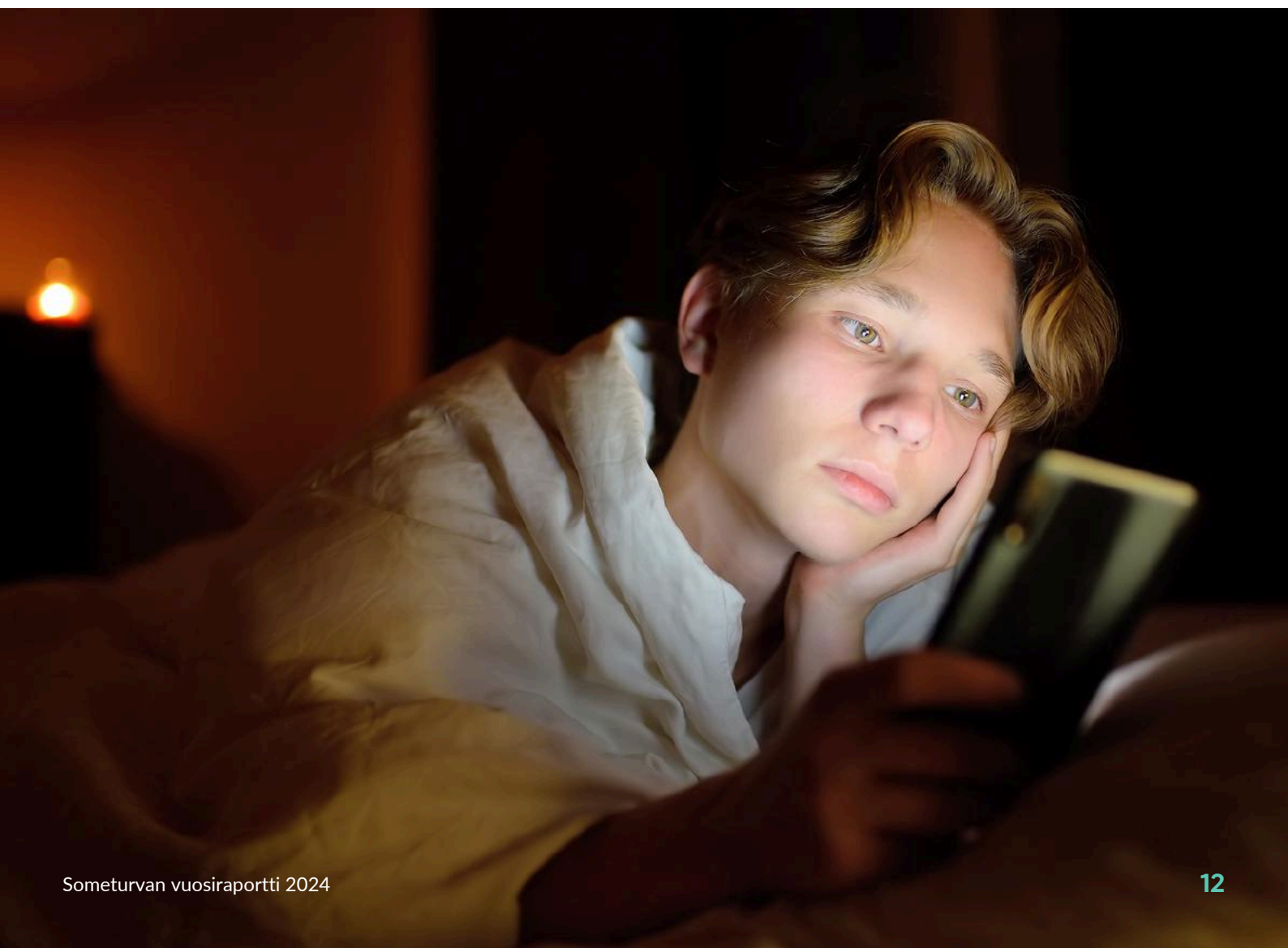

Kuva 4. Yleisimmät yksittäiset rikosnimikkeet lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa.

Arkaluontoisten kuvien levittelyä

Monissa lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa oli asiantuntija-arviomme mukaan kyse lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisestä tai hallussapidosta. Näissä tilanteissa alle 18-vuotiaasta otettua seksuaalista kuvaa, kuten alastonkuvaa oli esimerkiksi levitetty somessa, näytetty muutamille, tallennettu omalle puhelimelle kuvakaappauksella ilman lupaa tai pidetty puhelimella hallussa ilman lupaa.

On tyypillistä, että näissä tilanteissa tekijä tai osa tekijöistä on avunpyytäjälle tuttu (62 %). Kuvia saattaa levittää esimerkiksi avunpyytäjän kaveri tai henkilö, joka on avunpyytäjälle tuttu koulusta. Yleisiä ovat myös tapaukset, joissa tekijänä on entinen ihastus tai seurustelukumppani. Tapauksista 24 %:ssa avunpyytäjä tiesi vain tekijän nimimerkin ja 10 %:ssa tekijä oli täysin tuntematon. Esimerkiksi sextortion-tapauksissa myös tämä rikosnimike voi tulla kyseeseen ja niissä on tavallista, että toinen osapuoli tunnetaan vain nimimerkiltä.

3 Somen ongelmat kuormittavat koulun arkea

3.1 Toinen osapuoli tunnetaan usein koulusta

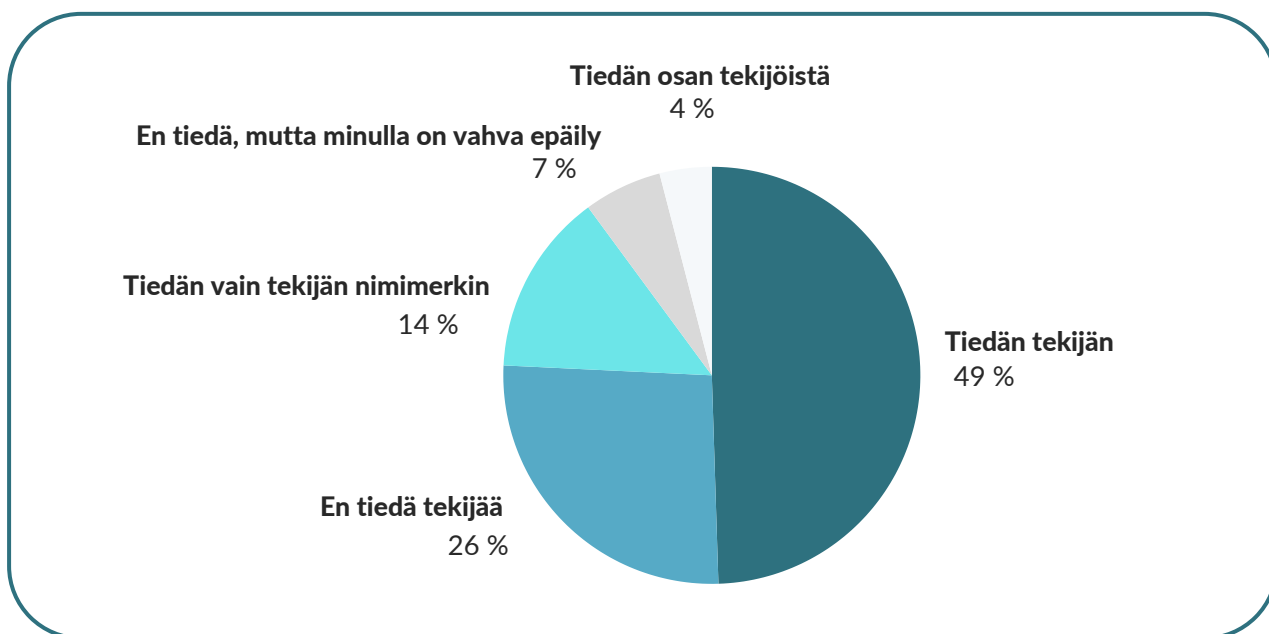
Vuonna 2024 avunpyytäjä tiesi tekijän tai tekijät 49 %:ssa tapauksista. Tekijä ei ollut avunpyytäjän tiedossa 26 %:ssa tapauksista ja 14 %:ssa tapauksista avunpyytäjä tiesi tekijästä vain nimimerkin. Verkossa tapahtuvat ongelmatilanteet linkittyvät useimmiten muihin elämän osa-alueisiin ja sosiaalisiin suhteisiin, jolloin toinen osapuoli tiedetään esimerkiksi koulusta tai kaveripiireistä.

56 %

Tapauksista
osapuolet tunsivat
toisensa koulusta

Verkossa voi tulla vastaan myös ongelmatilanteita, joissa tekijää ei tiedetä. Tilanne on voinut käydä esimerkiksi anonyymilla alustalla tai kyseessä voi olla koulua koskeva nk. Arvaa kuka -tili tai muu asiaton sometili. Toisinaan tekijästä on tiedossa vain nimimerkki. Lapsi tai nuori on saattanut tutustua henkilöön somessa tai kyseessä voi olla nimimerkin takaa ilkeästi kommentoiva henkilö.

Vuonna 2024 hyvin moni avunpyytäjä tunsi tekijän nimenomaan koulusta edellisvuoden tapaan. Jos tekijä oli ilmoittajalle tuttu, hänet tunnettiin koulusta 56 %:ssa tapauksista. Somen ongelmat kuormittavat oppijoiden, opettajien ja usein koko kouluyhteisön arkea.

Kuva 5. Tunteeko avunpyytäjä tekijän.

3.2 Loukkaava ja intiimi kuvamateriaali

Vuonna 2024 yksi yleisempiä tilanteita, joihin lapset ja nuoret pyysivät apua, oli se, että heistä oli levitetty kuvia tai videoita ilman lupaa. Lasten ja nuorten suosimissa sovelluksissa, kuten Snapchatissa ja TikTokissa, loukkaava kuvamateriaali voi levitä nopeasti laajalle yleisölle. Näissä tilanteissa tekijä tiedettiin 63 %:ssa tapauksista ja 7 %:ssa tekijästä oli vahva epäily. Tilanteissa, joissa tekijä tiedettiin tai tekijästä oli vahva epäily, 62 %:ssa avunpyytäjä ja tekijä tunsivat toisensa koulusta.

Kuvien jakaminen linkittyy usein muunlaiseen koulukiusaamiseen ja halventamiseen. Oppijoista tehdään mm. noloja Whatsapp-tarroja, heitä salakuvataan, tai heidän kuvistaan levitetään muokattuja versioita. Myös oppilaiden perheenjäsenistä saatetaan muokata tai levittää kuvia sekä videoita kiusaamistarkoituksessa.

Yhä useammin avunpyyntöjä koskeva levitetty kuvamateriaali oli jollakin tavalla arkaluontoista. Kyseessä saattoi olla esimerkiksi alastonkuva tai vähäpukeinen kuva, taikka kuva joka paljasti avunpyytäjistä jotakin muuta hyvin yksityistä. Näissä tapauksissa tekijä tiedettiin tai tekijästä oli vahva epäily 83 %:ssa tilanteista, ja näistä 42 %:ssa osapuolet tunsivat toisensa koulusta. Koululaiset jakavat intiimejä kuvia myös toisistaan.

Kuvien luvattoman jakamisen tuomat haasteet kouluissa näkyvät myös oppilaitosten henkilökunnan avunpyynnöissä. Henkilökunnan edustajien yleisin syy pyytää Someturvan apua on, että joko heistä itsestään tai oppilaasta on levitetty video- tai kuvamateriaalia luvatta.

62 %

Kuvien jakamiseen liittyvistä tapauksista osapuolet tunsivat toisensa koulusta.

Esimerkki: Loukkaava tarra

Yksi luokkalainen tekee musta kokoajan tarroja luokan WhatsApp-ryhmässä ja kaikki nauraa niille. Niihin on muokattu tekstejä, joissa mua haukutaan haisevaksi ja läskiksi.

Esimerkki on tyyppitapaus, eikä perustu yksittäiseen ilmoitettuun tapaukseen.

3.3 Arvaa kuka -tilit ja muut asiattomat sometilit

Vuonna 2024 Someturva sai suuren määrän avunpyyntöjä kouluja koskevista asiattomista sometileistä, kuten Tiktokin Arvaa kuka -tileistä. Arvaa kuka -tileillä julkaistaan vihjeitä koulun oppilaista tai henkilökunnasta ja pyydetään seuraajia arvaamaan, kenestä on kyse. Vihjeet voivat olla neutraaleja, mutta myös ilkeitä tai loukkaavia, mikä aiheuttaa oppilaille sekä koulujen henkilökunnalle stressiä ja epävarmuutta. Vuonna 2024 ilmiö on koskettanut erityisesti peruskouluja.

Myös muunlaisia asiattomia sometilejä näkyi tapauksissa. Apua pyydettiin jo syksyllä 2023 Tiktokissa trendanneisiin shippaus-tileihin, joissa jaetaan ilman lupaa oppilaiden tai koulun henkilökunnan kuvia ja spekuloidaan, ketkä muodostaisivat keskenään hyvän parin. Lisäksi koululaisista saatettiin tehdä tilejä, joissa muita arvosteltiin tai joissa levitettiin koululaisista juoruja.

Kun jokin asia trendaa somessa, saattavat lapset ja nuoret lähteä siihen ajattelemattomuuttaan mukaan. Saatetaan ajatella, että kun itseä ei haittaisi tilille joutuminen, ei se myöskään haittaa muita. Tilit kuitenkin aiheuttavat useimmiten osalle oppilaista mielipahaa. Jo pelkästään niiden olemassaolo voi heikentää oppilaiden välistä luottamusta ja aiheuttaa turvattomuuden tunnetta kouluyhteisössä. Someturva on tarjonnut tukea oppilaille ja kouluille näiden tilanteiden käsittelyyn, antanut täsmäohjeita kiusaamisen ehkäisemiseksi ja asian selvittämiseksi sekä auttanut siinä, että loukkaavat tilit saadaan poistettua alustoilta.

Esimerkki: Arvaa kuka ope-edition

Koulustamme on taas tehty uusi arvailutili Tiktokiin. Luokkani oppilaat tulivat kertomaan siitä minulle. Heistä oli jaettu tilillä loukkaavia vihjeitä ja haukuttu kommentteissa. Tilillä oli myös muutama ope-edition julkaisu, joissa arvailtiin opettajia. Yhden opettajan kohdalla vihjattiin, että hän pahoinpitelisi oppilaita.

Esimerkki on tyyppitapaus, eikä perustu yksittäiseen ilmoitettuun tapaukseen.

3.4 Pahoinpitely- ja alistusvideot

Yksi tapauksissa jo useamman vuoden näkynyt ilmiö on pahoinpitely- ja alistusvideot. Edellisvuoteen verrattuna autoimme yli kaksinkertaistuneessa määrässä tapauksia, joissa rikosnimikkeiksi oli määritelty pahoinpitely tai pakottaminen ja kunnianloukkaus tai yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen. Näille tilanteille on tyypillistä, että toinen osapuoli tunnetaan koulusta.

Vuoteen 2023 verrattuna avunpyytäjät kuvaavat entistä useammin, että pahoinpitely- tai alistamistilanteista kuvattu materiaali on jaettu suurelle yleisölle. Jakaminen on tapahtunut esim. Snapchatissa, Tiktok-tileillä tai suurissa Whatsapp-ryhmissä. Vuonna 2024 näiden videoiden jakaminen on lisääntynyt myös Telegramissa.

Pahoinpitely- ja alistusvideoihin liittyviä avunpyyntöjä on tullut kaiken ikäisiltä peruskoululaisilta, eniten 11–14 -vuotiailta. Koulussa tapahtuva kiusaaminen ja konfliktitilanteet leviävät herkästi someen. Tunteita herättävä materiaali saa somealustoilla, kuten Tiktokissa, reaktioita ja katseluja, mikä voi johtaa siihen, että alustan algoritmi näyttää videota vain entistä suuremmalle yleisölle. Toisaalta esimerkiksi Snapchatissa, WhatsAppissa ja Telegramissa videoita saatetaan jakaa paitsi tiettyjen kaveriporukoiden ryhmissä, myös ryhmissä, joiden tarkoitus on nimenomaan jakaa väkivaltaista materiaalia ja yllyttää sellaisen tuottamiseen (ks. esim. ”Nuole mun kenkää!”, [Yle 24.9.2023](#)).

85 %

Tapauksissa, jossa tekijä tai osa tekijöistä tiedetään, he ovat tuttuja koulusta.

Esimerkki: Oppilaasta kuvattu väkivaltavideo

Välitunnilla yksi koululainen löi mua ja toinen kuvasi sen. Ne sano, että jos kerron kellekään, sama tapahtuu uudestaan. Video on jaettu ainakin WhatsAppissa ja sain kuulla, että sitä on jaettu myös jossakin Telegram-ryhmässä. Ne myös uhkailee ja haukkuu mua viesteillä.

Esimerkki on tyyppitapaus, eikä perustu yksittäiseen ilmoitettuun tapaukseen.

3.5 Seksuaalinen häirintä ja WhatsApp-ryhmät

Vuonna 2024 lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten määrä WhatsAppissa kaksinkertaistui. Niiden osuus kaikista WhatsAppissa tapahtuneista rikostapauksista oli 14 %:ia vuonna 2024.

Toista osapuolta ei tilanteissa aina tunnettu. Avunpyytäjistä 36 % kertoi, että ei tiennyt tekijää tai tekijöitä ja 21 % kertoi, että tiesi vain tekijän nimimerkin. Hyvin yleistä oli kuitenkin myös se, että toinen osapuoli oli tuttu. Tapauksista 38 %:ssa avunpyytäjä tiesi tekijän, tekijät tai ainakin osan tekijöistä. Silloin kun toinen osapuoli oli tuttu, hänet tunnettiin yleisimmin koulusta (64%).

Moniin tapauksiin liittyivät WhatsApp-ryhmät, joissa jaettiin seksuaalista materiaalia, kuten pornografisia videoita tai jopa videoita, joissa näkyi lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa. Lapsia ja nuoria saatettiin lisätä suuriin WhatsApp-ryhmiin, joissa materiaalien jakajaa ei tunnettu. Hyvin tavallista oli myös se, että materiaalia jaettiin esimerkiksi luokan WhatsApp-ryhmässä. Lapset saattoivat jakaa sisältöä myös yksityisviesteillä toisilleen tai näyttää sitä esim. välitunneilla.

Oppijoiden välistä seksuaalista ahdistelua tapahtuu WhatsAppissa ja jopa luokkien omissa ryhmissä. Toisaalta usein turvalliseksi mielletty WhatsApp toimii alustana, jolla nuoriakin lapsia saadaan lisättyä ryhmiin, joissa seksuaalista ja joskus hyvinkin raakaa hyväksikäyttömateriaalia jaetaan. Nämä ilmiöt oletettavasti ruokkivat toisiaan. Seksuaalisen ahdistelun normalisoituminen ja altistuminen seksuaaliselle materiaalille lasten ja nuorten keskuudessa voi vääristää käsitystä seksuaalisuudesta, ihmissuhteista ja siitä, minkälaista materiaalia muille saa jakaa.

Esimerkki: Luokan WhatsApp-ryhmään lähetetty pornoa

Lapseni näytti minulle videon, jonka hänen luokkalainen oli jakanut luokan WhatsApp-ryhmään. Videossa kaksi aikuista harrasti seksiä. 10-vuotias lapseni oli hämillään videosta. Miten voin käsitellä asiaa lapsen kanssa ja pitääkö asiaan jotenkin puuttua?

Esimerkki on tyyppitapaus, eikä perustu yksittäiseen ilmoitettuun tapaukseen.

4 Someturvan tarjoama apu

4.1 Apua on helppo pyytää nimettömästi

Lapset ja nuoret tarvitsevat usein aikuisen tukea vaikeissa tilanteissa, mutta he epäröivät kertoa kokemuksistaan. Vuonna 2024 alaikäisten ilmoittamista tapauksista 41 %:ssa olimme ensimmäinen aikuinen, jolle lapsi tai nuori uskaltanut kertoa tilanteesta. Someturva tukee lapsia näissä tilanteissa ja auttaa heitä kertomaan aikuiselle esimerkiksi laatimalla valmiita viestejä, joiden avulla lapsi voi lähestyä aikuista ja aloittaa keskustelun vaikeasta asiasta.

Erityisen usein olimme ensimmäinen aikuinen tilanteissa, jotka asiantuntija-arvion mukaan olivat lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia. Näissä tapauksissa yli puolessa (52%) Someturvan asiantuntijat olivat ensimmäinen aikuinen, jolle lapsi tai nuori kertoi asiasta.

Lapset ja nuoret kertovat harvoin aikuisille myös tilanteista, jotka eivät ole rikoksia, mutta ovat muuten ahdistavia tai haastavia. Somessa nähty mietityttävä materiaali tai siellä tapahtunut riita ystävien kanssa voi olla vaikea ottaa puheeksi läheisten aikuisten kanssa.

Palvelumme tarjoaa lapsille ja nuorille turvallisen ja anonyymin tavan hakea apua ja neuvoja vaikeissakin asioissa. Lapset ja nuoret pitävät nimettömyyttä ja luotettavuutta tärkeänä. Keväällä 2024 teimme kyselyn toisen asteen opiskelijoille, johon vastasi 981 opiskelijaa. Heistä 77 % Someturvaan tutustuneista koki, että palvelun nimettömyys ja luottamuksellisuus madaltaa kynnystä hakea apua.

41 %

Tapauksista olimme ensimmäinen taho, jolle lapsi kertoi tapahtuneesta

Someturva täydentää muita tukimuotoja, kuten koulujen oppilashuoltoa, ja mahdollistaa ongelmiin puuttumisen jo varhaisessa vaiheessa. Kun apua on helppo hakea nimettömänä, vaikeudet eivät pääse kasvamaan suuriksi.

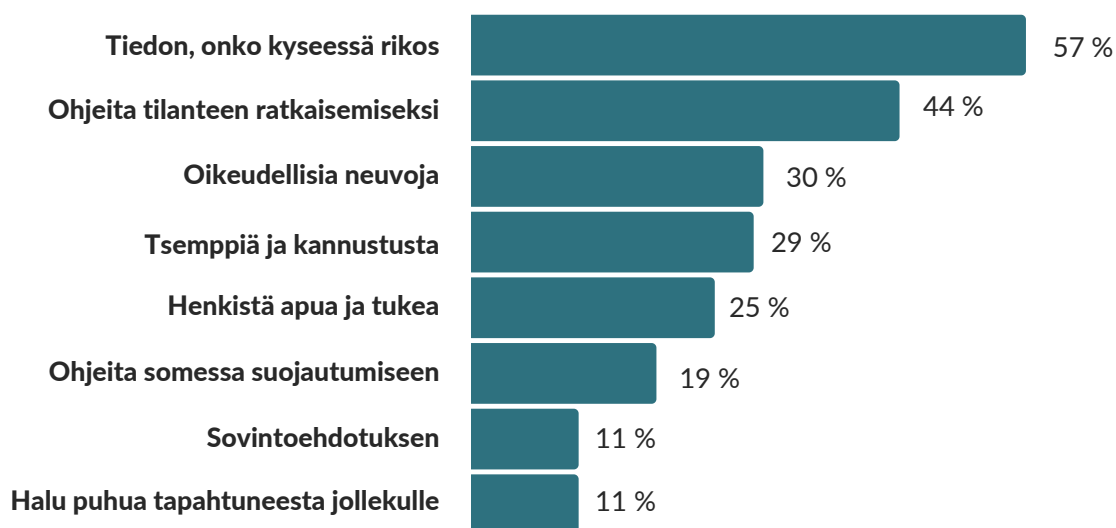
4.2 Moniammatillinen tiimi auttaa nopeasti

Someturvan ensiapuyksikössä tilanteita ratkoo moniammatillinen tiimi, mikä mahdollistaa jokaisen tapauksen erityispiirteiden huomioon ottamisen. Alla oleva tilasto kuvaa sitä, minkälaista apua avunpyytäjät kaipaavat somessa tapahtuvaan kiusaamiseen tai häirintään sekä samalla sitä, minkälaista apua ensiapuyksikön asiantuntijat ovat vuonna 2024 antaneet tilanteiden ratkaisemiseksi.

Someturvassa avunpyytäjät saavat asiantuntijoiden, kuten verkkohäirintään erikoistuneiden juristien, sosiaalipsykologien ja psykologien, neuvoja nopeasti ja juuri oikealla hetkellä. Suurin osa (54%) avunpyynnöistä koski parhaillaan käynnissä olevaa tilannetta ja jopa kolmasosassa tapauksista (33%) apua haettiin kahden vuorokauden sisällä tilanteen alkamisesta. Avunpyytäjät saavat asiantuntijoilta neuvot tilanteeseensa keskimäärin alle yhdessä arkipäivässä (21 tunnissa) ilmoituksen tekemisestä. Oikea-aikainen matalan kynnyksen apu mahdollistaa sen, että tilanteiden negatiivisia vaikutuksia voidaan minimoida.

Someturvan asiantuntijoilta pyydetty apu

% kertoo kuinka suuri osa avunpyytäjistä on toivonut kyseistä apua tilanteeseensa

4.3 Lopputuloksena parempaa vointia ja ratkottuja tilanteita

Someturvan tuki johti merkittäviin myönteisiin muutoksiin. Selvästi suurin osa avunpyytäjistä kertoo, että heidän ilmoittamansa tilanne on vaikuttanut heidän henkiseen jaksamiseensa (60%). Psyykkiset seuraukset pitävät sisällään niin ahdistusta, pelkoa, alakuloa, vihaa, häpeää kuin vakavampaakin oireilua, kuten itsetuhoista ajattelua tai vaikeuksia nukkua. Palautekyselyyn vastanneista avunpyytäjistä kuitenkin jopa 80 % kertoi mielialansa ja arkisen jaksamisensa kohentuneen.

80 %

Vastanneista kertoi mielialansa ja arkisen jaksamisensa parantuneen

Palautteeseen vastanneista avunpyytäjistä 96 % toimi saatujen ohjeiden mukaan ja 67 %:a vastaajista kertoi tilanteen ratkenneen tai sen jo olleen ohi viikon jälkeen vastauksen lähettämisestä, kun palautetta heiltä kysyttiin. Vastaajat kertoivat muun muassa, että he olivat suojautuneet somessa, kertoneet asiasta aikuiselle ja esimerkiksi yhdessä aikuisen kanssa selvittäneet asiaa tekijän kanssa. Vuonna 2024 avunpyytäjät kertoivat entistä useammin tehneensä rikosilmoituksen tapahtuneesta Someturvan ohjeiden avulla.

Tulokset osoittavat, että Someturvan asiantuntija-apu on tehokasta ja se tukee lapsia ja nuoria vaikeissa tilanteissa.

Luotettu ilmoittaja

- Traficom myönsi Someturvalle vuonna 2024 luotetun ilmoittajan aseman.
- Luotetun ilmoittajan asemasta on säädetty helmikuussa 2024 voimaan tullessa EU:n digipalvelusäädöksessä (DSA), joka tehostaa puuttumista verkossa olevaan laittomaan sisältöön.
- Viranomainen varmistaa luotettujen ilmoittajien asiantuntemuksen ja pätevyyden havaita, tunnistaa ja ilmoittaa laitonta sisältöä.
- Luotetun ilmoittajan asema tarkoittaa, että verkkoalustojen tulee käsitellä Someturvan tekemät ilmoitukset nopeammin, ilman aiheetonta viivytystä.

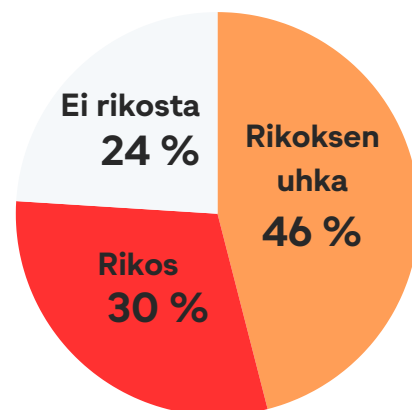
5 Ikäkohtaiset havainnot tapauksista

Jotta voimme ymmärtää verkkohäirintää ja verkossa tapahtuvaa kiusaamista syvällisemmin eri ikäryhmissä, avaamme seuraavaksi sitä, miltä ilmiöt, niiden seuraukset ja vaikutukset koulunkäyntiin sekä luokkasuhteisiin näyttäytyvät alakoululaisten, yläkoululaisten sekä toisen asteen opiskelijoiden ilmoittamissa tapauksissa. Lisäksi näytämme, minkälaisissa tilanteissa lasten ja nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset ovat tarvinneet asiantuntijoidemme apua ja miten nämä tilanteet ovat vaikuttaneet heidän työkykyynsä. Kerromme myös kuinka Someturva tukee oppijoiden huoltajia sekä oppilaitosten ja huoltajien yhteistyötä.

5.1 Alakouluikä 7–12-vuotiaat

Vuonna 2024 Someturva vastaanotti entistä enemmän tapauksia alakouluikäisiltä. Heidän raportoimistaan tapauksista 30 %:ssa oli asiantuntija-arvion mukaan kyseessä rikos. Tapausten, joissa oli rikoksen uhka, osuus nousi huomattavasti edellisvuodesta. Vuonna 2023 näiden tapausten osuus oli 34 %, kun se vuonna 2024 oli jo 46 %. Tämä tarkoittaa 12 prosenttiyksikön nousua. Kaiken kaikkiaan rikos tai rikoksen uhka havaittiin 76 %:ssa kaikista alakouluikäisten raportoimista tapauksista vuonna 2024, kun vastaava luku vuonna 2023 oli 68 %.

Alakouluikäisten ilmoittamat tapaukset ovat siis edelliseen vuoteen verrattuna jonkin verran vakavoituneet. Alakouluikäiset pyytävät kuitenkin muihin ikäryhmiin verrattuna eniten apua myös tilanteisiin, joissa ei ole asiantuntija-arvion mukaan tapahtunut rikosta.

Alakouluikäisten yleisimmät rikosnimikkeet

 Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset 46 %

 Kunnianloukkaus 40 %

 Laiton uhkaus 20 %

% kertoo kuinka suureen osaan rikostapauksista kyseinen nimike soveltui

Alakouluikäisten yleisimmät psykologiset vaikutukset

- 1 Asia ahdistaa tai pelottaa minua
- 2 Mieli on maassa ja itkettää
- 3 Olen vihainen tai ärsyyntynyt
- 4 Koen itseni huonoksi tai epäonnistuneeksi
- 5 Itsetuhoiset ajatukset tai käyttäytyminen

Yleisimmät rikokset

Seksuaalirikokset olivat jälleen hälyttävän yleisiä alakouluikäisten ilmoittamissa tapauksissa: ikäryhmän rikoksista lähes puolet (46 %) oli lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia. Alakouluikäiset ovat haavoittuvassa asemassa ja alttiita manipuloinnille. He vasta opettelevat netin turvataitoja.

Edelliseen vuoteen verrattuna myös kunnianloukkausten ja laittomien uhkausten määrät sekä prosentuaaliset osuudet ovat kasvaneet. Kunnianloukkaukset ovat nousseet 33 %:sta 40 %:iin ja laittomat uhkaukset 17 %:sta 20 %:iin. Myös yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä on esiintynyt aiempaa enemmän prosentuaalisen osuuden noustua 3 %:sta 8 %:iin. Lisäksi on havaittu nousua sekä pahoinpitelyissä että lievissä pahoinpitelyissä. Sen sijaan identiteettivarkauksien, tietomurtojen ja kiristystapausten osuudet rikostapauksista ovat laskeneet edellisvuodesta.

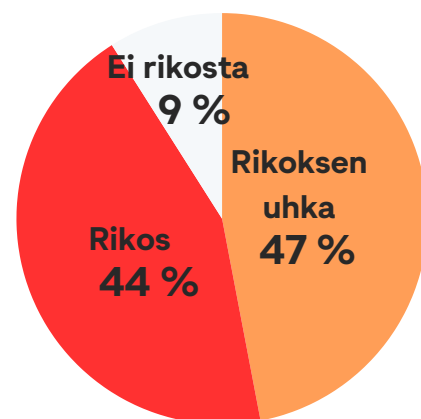
Psykologiset vaikutukset

Alakouluikäiset kertoivat tilanteiden aiheuttaneen erilaisia psykologisia vaikutuksia. Edellisvuoden tavoin yleisintä oli, että asia ahdisti tai pelotti avunpyytäjää. Muihin ikäryhmiin verrattuna alakouluikäisillä korostui se, että oppilas koki itsensä huonoksi tai epäonnistuneeksi.

Edellisvuoteen verrattuna entistä useampi myös raportoi olevansa vihainen tai ärsyyntynyt tapahtuneen vuoksi. Huolestuttavan moni alakouluikäinen kertoi myös vakavammista psyykkisistä seurauksista, kuten itsetuhoisista ajatuksista tai käyttäytymisestä.

5.2 Yläkouluikä 13–15-vuotiaat

Kuten edellisvuonna, myös vuonna 2024 tapausten vakavuus kasvoi oppijoiden iän myötä. Asiantuntija-arvion mukaan vuonna 2024 yläkouluikäisten oppijoiden tapauksista 44 %:ia täytti rikoksen tunnusmerkistön. Kuten alakouluikäisten tapauksessa, myös yläkouluikäisillä tapaukset, joissa oli rikoksen uhka, lisääntyivät edellisvuoteen verrattuna. Edellisvuoteen verrattuna entistä harvemmassa yläkouluikäisten tapauksessa ei tapahtunut rikosta tai ollut rikoksen uhkaa.

Yläkouluikäisten yleisimmät rikosnimikkeet

- **Kunnianloukkaus 46 %**
- **Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset 37 %**
- **Laiton uhkaus 19 %**

% kertoo kuinka suureen osaan rikostapauksista kyseinen nimike soveltui

Yläkouluikäisten yleisimmät psykologiset vaikutukset

- 1 Asia ahdistaa tai pelottaa minua
- 2 Mieli on maassa ja itkettää
- 3 Olen vihainen tai ärsyyntynyt
- 4 Minusta tuntuu, että minua on nöyryytetty muiden silmissä
- 5 Itsetuhoiset ajatukset tai käyttäytyminen

Yleisimmät rikokset

Vuonna 2024 yleisin rikosnimike yläkouluikäisten tapauksissa oli kunnianloukkaus. Verrattuna edellisvuoteen, rikosnimikkeen prosentuaalinen osuus laski kahdella prosenttiyksiköllä 46 %:iin. Kunnianloukkaustapaukset liittyvät usein erilaisiin kiusaamistilanteisiin, joissa kiusatusta levitetään esimerkiksi nöyryyttävää kuvamateriaalia.

Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten osuus nousi yläkouluikäisten tapauksissa edellisvuoteen verrattuna kolme prosenttiyksikköä 37 %:iin. Vaikka alakouluikäiset lapset ovat erityisen haavoittuvaisia, ongelma jatkuu läpi koko nuoruuden ja varjostaa monen nuoren elämää. Yläkouluikäisetkin joutuvat usein kokemaan häiritseviä yhteydenottoja, kuten seksuaalisten kuvien lähettämistä tai omien intiimien kuvien levittämistä vasten tahtaan.

Myös pahoinpitelyjen ja pakottamisen osuudet kasvoivat. Vuonna 2023 pahoinpitelyjen osuus kaikista rikoksista oli 4 %, mutta vuonna 2024 se nousi 9 %:iin. Pahoinpitely- ja pakottamistilanteet liittyvät usein väkivalta- ja alustusvideoiden levittämiseen. Kuvaamme ilmiötä tarkemmin vuosiraportin kappaleessa 3.4.

Yläkouluikäisten rikostapauksissa identiteettivarkaudet ja tietomurrot vähenivät vuonna 2024. Vaikka avunpyyntöjä edelleen tuli someen tehdyistä valeprofiileista taikka oman peli- tai sometilin luvattomasta käytöstä, tapauksissa painoittuivat muunlaiset ongelmat.

Psykologiset vaikutukset

Yläkouluikäiset kertoivat tilanteiden aiheuttaneen heille vakavia psyykkisiä oireita. Kuten alakouluikäisillä, myös yläkoululaisilla yleisintä on, että tilanne ahdistaa tai pelottaa avunpyytäjää. Alakoululaisiin verrattuna yläkouluikäiset oppilaat kertovat kuitenkin useammin, että kokevat tilanteen vuoksi tulleen nöyryytetyksi muiden silmissä.

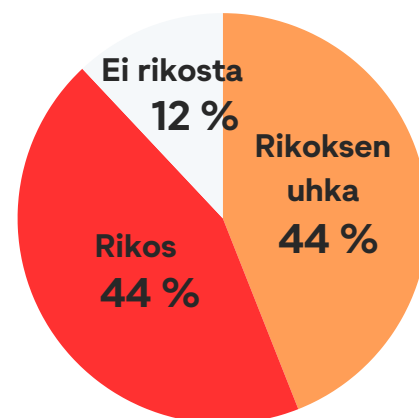
Lisäksi jopa viidesosa (20 %) raportoi, että tilanne hankaloittaa arkisissa asioissa suoriutumista, kuten esimerkiksi koulussa käymistä. Tämä prosenttiosuus on suurempi kuin muiden kouluasteiden tapauksessa. Ikäryhmässä itsetuhoinen oireilu on myös huolestuttavan yleistä.

5.3 Toisen asteen opiskelijat 16–20-vuotiaat

Vuoden 2024 tapauksissa tapahtui myönteinen muutos: entistä useampi toisen asteen opiskelija haki Someturvan apua jo ennen rikoksen tapahtumista. Toisen asteen opiskelijoiden kohdalla tilanteet, joissa on ollut rikoksen uhka, ovat lisääntyneet edellisvuoteen verrattuna. Prosenttiosuus on noussut 36 %:sta 44 %:iin. Tämä on poikkeus aiempiin vuosiin verrattuna, jolloin toisen asteen opiskelijoiden tapauksissa rikostapausten osuus on tyypillisesti ollut korkein verrattuna muihin ikäryhmiin. Someturva on tehnyt aktiivista kehitystyötä toisen asteen oppilaitoksissa, minkä ansiosta useampi opiskelija uskaltanut pyytämään apua jo ennen tilanteen eskaloitumista.

Yleisimmät rikokset

Edellisvuoden tavoin toisen asteen opiskelijoiden tapauksissa yleisin rikosnimike oli kunnianloukkaus (48 %). Näissä tapauksissa korostuvat erilaiset kiusaamistilanteet, jotka ovat muihin ikäryhmiin verrattuna useammin tapahtuneet Jodelissa tai Tiktokissa.

Kunnianloukkauksen jälkeen yleisimmät rikokset olivat seksuaalirikoksia. Lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin on kategorisoinnissa niputettu alle 18-vuotiaita koskevat rikokset lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito ja levittäminen. Iältään 16–18 -vuotias on näissä tilanteissa saattanut pyytää apua tilanteeseen, jossa hänestä on levitetty tai esimerkiksi uhattu levittää alastonkuvaa.

Toisen asteen opiskelijoiden yleisimmät rikosnimikkeet

- **Kunnianloukkaus 48 %**
- **Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset 26 %**
- **Seksuaalinen kajoaminen 17 %**

% kertoo kuinka suureen osaan rikostapauksista kyseinen nimike soveltui

Toisen asteen opiskelijoiden yleisimmät psykologiset vaikutukset

- 1 Asia ahdistaa tai pelottaa minua
- 2 Olen vihainen tai ärsyyntynyt
- 3 Minusta tuntuu, että minua on nöyryytetty muiden silmissä
- 4 Mieli on maassa ja itkettää
- 5 Koen itseni huonoksi tai epäonnistuneeksi

Kolmanneksi yleisin rikosnimike oli seksuaalinen kajoaminen, jonka osuus rikostapauksista nousi edellisvuoden 6 %:sta 17 %:iin. Seksuaalinen kajoaminen voi rikoslain mukaan tulla kyseeseen, kun 16-vuotiaalle tai tätä vanhemmalle tehdään seksuaalinen teko tai hänet saadaan tekemään itselleen seksuaalinen teko vastoin hänen tahtoaan.

Kyseessä voi olla esimerkiksi nk. sextortion-tilanne, jossa nuori on huijattu lähettämään itsestään paljastavia kuvia ja niitä uhataan levittää. Vuonna 2024 tämä ilmiö kasvoi erityisesti toisen asteen opiskelijoiden tapauksissa.

Psykologiset vaikutukset

Yleisintä oli, että asia ahdisti tai pelotti avunpyytäjää. Huomattavaa kuitenkin on, että toisen asteen opiskelijat raportoivat ikäryhmistä suhteellisesti eniten olevansa tilanteen vuoksi vihaisia tai ärsyyntyneitä sekä tulleen nöyryytetyksi muiden silmissä. Näiden kahden oireen esiintyvyys on lisääntynyt huomattavasti edellisvuodesta.

Toisen asteen opiskelijat raportoivat tilanteiden aiheuttaneen myös vakavia psykologisia vaikutuksia, kuten itsetuhoista ajattelua tai käyttäytymistä. Lisäksi useampi avunpyytäjä kertoi tilanteen hankaloittaneen arkisissa asioissa selviytymistä, kuten koulunkäyntiä.

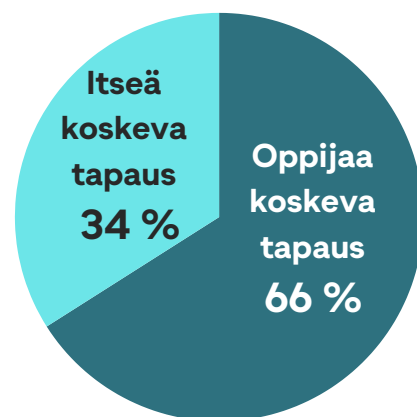

5.4 Opettajien ja koulun muun henkilökunnan avunpyynnöt kasvussa

Vuonna 2024 koulujen henkilökunnan, esimerkiksi opettajien, rehtoreiden ja oppilashuollon edustajien, avunpyynnöt lähes kaksinkertaistuvat edellisvuoteen verrattuna.

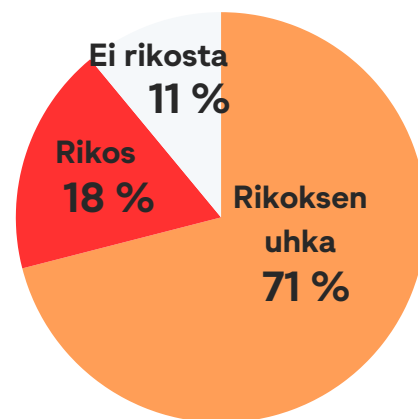
Henkilökunta voi pyytää palvelussa apua joko oppijoita koskevaan tilanteeseen tai jos hän itse kohtaa työssään kiusaamista tai häirintää. Henkilökunnan tapauksista 34 % oli kyse tilanteista, jossa epäasiallinen käytös kohdistui henkilökuntaan itseensä. Suurin osa tapauksista (66 %) koski kuitenkin oppijoita.

Yleisin oppijoita koskeva tilanne, jonka selvittämiseen henkilökunta pyysi apua Someturvan asiantuntijoilta, olivat tapaukset, joissa oppilaan kuvia tai videoita oli käytetty tai levitetty luvatta. Seuraavaksi yleisimmät tilannetyypit liittyivät oppilaiden somessa kohtaamaan kiusaamiseen, uhkailuun ja seksuaaliseen häirintään. Tilanteet ovat usein monimutkaisia ja edellyttävät monen eri alan asiantuntemusta sekä sosiaalisen median alustojen tuntemista. Someturvan asiantuntijat tukevat koulun henkilökuntaa näiden haastavien tilanteiden selvittämisessä tarjoamalla selkeitä toimintamalleja ja ratkaisuja, jotka auttavat turvaamaan oppilaiden hyvinvoinnin ja turvallisuuden niin verkossa kuin kouluyhteisössä.

Oppijoita koskevia tapauksia on tarkasteltu aiemmissa ikäryhmissä. Tilastoissa on soveltuvilta osin mukana myös henkilökunnan ilmoittamat tilanteet.

Henkilökunnan raportoimista tapauksista, joissa he pyysivät apua itseään koskeviin tilanteisiin, 71 %:ssa arvioitiin olevan rikoksen uhka. Myös tilanteet, jotka eivät ole oikeudellisesti niin vakavia, voivat vaatia henkilökunnalta paljon osaamista ja ymmärrystä somemaailman ilmiöistä, trendeistä ja esimerkiksi teknisistä ominaisuuksista.

Yleisimmät rikokset henkilökuntaa koskevissa tapauksissa

Oppilaitosten henkilökunnan omissa tilanteissa selkeästi yleisin rikosnimike oli kunnianloukkaus (80 %). Toiseksi yleisin rikosnimike, seksuaalinen ahdistelu (20 %), lisääntyi oppilaitosten henkilökunnan kohtaamissa tapauksissa edellisvuoteen verrattuna. Kolmanneksi yleisin rikosnimike oli identiteettivarkaus (20 %).

Henkilökunnan yleisimmät rikosnimikkeet

- **Kunnianloukkaus 80 %**
- **Seksuaalinen ahdistelu 20 %**
- **Identiteettivarkaus 20 %**

% kertoo kuinka suureen osaan rikostapauksista kyseinen nimike soveltui

Henkilökunnan yleisimmät psykologiset vaikutukset

- 1 Tapahtuma pyörii jatkuvasti mielessäni
- 2 Vihaisuus
- 3 Ahdistus
- 4 Häpeän tunne
- 5 Unettomuus

Koulun henkilökunnan omissa tilanteissa somekanavista erityisesti Tiktok korostuu. Henkilökunnasta on muun muassa tehty loukkaavia julkaisuja, valeprofiileja tai heistä on levitetty video- tai kuvamateriaalia. Kuvien levittämistapauksissa henkilökuntaa on joko saatettu salakuvata, mutta kuvamateriaalia on myös hankittu suoraan henkilökunnan omilta somekanavilta ja liitetty loukkaaviin asiayhteyksiin.

Seksuaalinen ahdistelu on voinut tulla kyseeseen myös kuvien levittämistapauksissa, mutta levitetty kuvamateriaali on ollut seksuaalissävytteistä tai opettajasta on kuvaa jaettaessa esitetty seksuaalissävytteisiä vihjauksia. Koulun henkilökuntaa on tapauksissa myös salakuvata seksuaalisesta kuvakulmasta (esim. takapuolta).

Tekijänä usein oppija

Yli puolessa henkilökunnan tapauksista tekijä tunnettiin (33 %) tai hänestä oli vahva epäily (18 %). Näistä tapauksista 79 %:ssa tekijä tai epäilty tekijä oli oppija. Henkilökunnan tapauksissa tyypillisiä olivat myös tilanteet, joissa liityntä kouluun oli selvä, mutta tekijästä ei ollut tietoa. Kyse saattoi olla esimerkiksi asiattomasta sometilistä tai valeprofiilista. Oppijoiden lisäksi toisena osapuolena saattoi olla oppijan huoltaja tai avunpyytäjän kollega.

Kun tekijänä on oppija, voivat tilanteet olla henkilökunnalle henkilökohtaisempia ja emotionaalisesti raskaampia käsitellä. Tilanteet voivat herättää ristiriitaisia tunteita, kuten huolta oppijasta, turhautumista tai epävarmuutta siitä, miten tilanne tulisi ratkaista. Tämä voi heikentää opettajien ja oppijoiden välistä luottamusta sekä vaikeuttaa arjen opetus- ja kasvatustyötä. Tilanteet ovat usein monitahoisia ja vaativat pitkäkestoista selvittelyä, jolloin tarve ulkopuoliselle tuelle ja selkeille toimintamalleille korostuu.

Psykologiset vaikutukset

Vuonna 2024 koulujen henkilökunnan edustajat ovat ilmoittaneet entistä useammin, että somessa tapahtuneet ikävät tilanteet ovat vaikuttaneet heidän henkiseen jaksamiseensa. Monet kertovat psykologisten oireiden lisääntymisestä, ja raportoidut oireet vaihtelevat lievestä ahdistuneisuuden ja stressin tunteista vakavampiin mielenterveyshaasteisiin, kuten itsetuhoiseen oireiluun.

Jo lievemmätkin oireet heikentävät merkittävästi henkilökunnan työhyvinvointia ja jaksamista. Lisäksi henkilöstö raportoi tilanteiden kuormittavan erityisesti siksi, että somessa tapahtuneet konfliktit ja häiriöt pyörivät mielessä jatkuvasti. Tämä jatkuva henkinen kuormitus korostaa tarvetta tarjota kouluille tukea sekä keinoja somessa tapahtuvien ongelmien tehokkaaseen hallintaan ja käsittelyyn.

Esimerkki: Opettajaa nimitelty Jodelissa

Kuulin kollegaltani, että minusta oli keskusteltu Jodelissa. Moni opiskelija sanoi siellä minusta kivoja asioita, mutta pari kommentoijaa haukkui minua lehmäksi ja väitti, että olisin syrjinyt heitä opetuksessani heidän kielensä takia.

Esimerkki on tyyppitapaus, eikä perustu yksittäiseen ilmoitettuun tapaukseen.

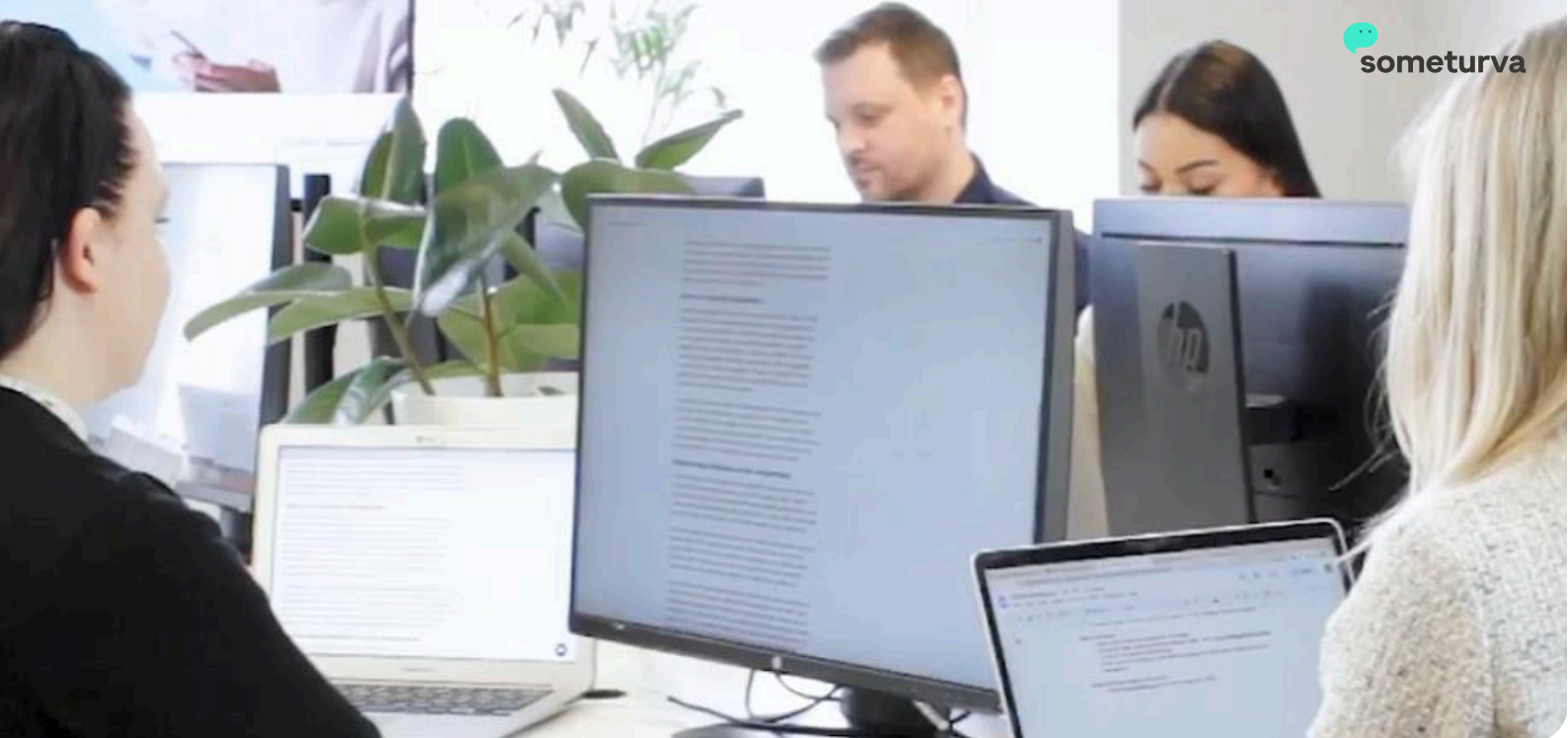

5.5 Oppijoiden huoltajat

Sen lisäksi, että Someturva auttoi vuonna 2024 koululaisia, opiskelijoita ja heidän kanssaan työskenteleviä ammattilaisia, auttoi ensiapuyksikkö entistä enemmän myös tilanteissa, joissa avunpyytäjänä oli lapsen tai nuoren huoltaja.

Huoltajat pyysivät apua usein erittäin vakaviin tapauksiin, esimerkiksi koulukiusaamistilanteisiin, joita oli jo pyritty ratkaisemaan yhteistyössä koulun henkilökunnan ja oppilashuollon kanssa. Someturvan asiantuntijatiimi ei ainoastaan auta tapausten ennaltaehkäisyssä, vaan voi olla tukemassa perheitä puolueettomilla asiantuntijaneuvoilla myös tilanteissa, joissa monia keinoja on jo käytetty. Someturva voi neuvoa perheille koulun ulkopuolella olevia keinoja asian ratkaisemiseen tai perheen tukemiseen. Someturvan ammattiavulla parannetaan koulun henkilökunnan ja oppilaiden huoltajien välistä yhteistyötä sekä kartoitetaan ratkaisuvaihtoehtoja.

Vuonna 2024 Someturvan asiantuntijat pitivät monia asiantuntijapuheenvuoroja asiakaskoulujen vanhempainilloissa. Asiantuntijapuheenvuorot tarjoavat vanhemmille tietoa ja työkaluja somekiusaamisen ehkäisyyn ja käsittelyyn. Ne auttavat vanhempia ymmärtämään lapsen ja nuoren digitaalista maailmaa ja tukemaan heitä someen liittyvissä haasteissa.

6 Tietoa Someturvasta

6.1 Turvaa ja tukea somessa tapahtuviin rikoksiin ja kiusaamiseen

Someturva on toiminut vuodesta 2017 ja ylläpitää Suomen ainoaa verkkohäirinnän ensiapuyksikköä, jonka palvelun piirissä on noin 300 000 suomalaista. Someturva suojaa yhteisöjä ja moni suomalainen kunta on hankkinut palvelun täydentämään kiusaamista ehkäisevää työtä sekä suojaamaan oppimisyhteisön lapsia ja nuoria sekä heidän parissaan työskenteleviä ammattilaisia.

Oppimisyhteisön turvallisuuden johtaminen on pitkäjänteistä ja jatkuvaa työtä, joka tapahtuu jatkuvasti muuttuvassa ja kehittyvässä ympäristössä. Someturvallisessa koulussa sekä henkilöstö että oppilaat tai opiskelijat ovat tietoisia Someturvan avunpyyntökanavasta ja osaavat kääntyä sen puoleen itsenäisesti. Kun kaikki tietävät, että somekiusaamiseen puututaan, kynnys loukata nousee.

Vuonna 2024 Someturva alkoi tuottaa ajankohtaista ja entistä helpommin saavutettavaa tilannetietoa oppilaitosten rehtoreille heidän oppilaitostensa someturvallisuuksilanteesta. Kattavalla tilannetiedolla pyritään tukemaan oppilaitosten johtoa ja henkilökuntaa heidän päivittäisessä turvallisuustyössään. Ajankohtaisella tilastotiedolla voidaan seurata Someturvan jalkauttamistoimien vaikutusta oppilaitoksissa sekä havaita ennaltaehkäisevästi nousevia trendejä suhteessa alueellisiin ja valtakunnallisiin keskiarvoihin.

6.2 Someturvalliset kunnat (23.01.2025)

Liity someturvallisten kuntien joukkoon!

Pyydä esittely tai tarjous

✉ info@someturva.fi

☎ [+358505053134](tel:+358505053134)

**Meiltä myös someturvallisuutta
käsittelevät koulutukset,
huoltajaillat ja oppitunnit. Kysy
lisää!**